MUHANDISLIK & IQTISODIYOT

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik, fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

№6

2025
IYUN

Milliy nashrlar

OAK: https://oak.uz/pages/4802

05.00.00 - Texnika fanlari
08.00.00 - Iqtisodiyot fanlar

Google Scholar | OPEN ACCESS | ULRICHSWEB GLOBAL SERIALS DIRECTORY
Academic Resource Index ResearchBib | ISSN INTERNATIONAL STANDARD SERIAL NUMBER INTERNATIONAL CENTRE | CYBERLENINKA
OpenAIRE | ROAD | INDEX COPERNICUS INTERNATIONAL
BASE | Crossref | НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ БИБЛИОТЕКА eLIBRARY.RU

РЭУ.РФ РОССИЙСКИЙ ЭКОНОМИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ ИМЕНИ Г.В. ПЛЕХАНОВА ТАШКЕНТСКИЙ ФИЛИАЛ | TOSHKENT DAVLAT IQTISODIYOT UNIVERSITETI | TOSHKENT DAVLAT TEXNIKA UNIVERSITETI | TOSHKENT DAVLAT TRANSPORT UNIVERSITETI | TOSHKENT ARXITEKTURA-QURILISH UNIVERSITETI | TOSHKENT KIMYO-TEXNOLOGIYA INSTITUTI | JIZZAX POLITEXNIKA INSTITUTI

Elektron nashr,
288 sahifa, iyun, 2025-yil.

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Bosh muharrir:
Zokirova Nodira Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, DSc, professor

Bosh muharrir o'rinbosari:
Shakarov Zafar G'afforovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori, PhD, dotsent

Tahrir hay'ati:
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'z FA akademigi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori, professor
Maxkamov Baxtiyor Shuxratovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Shaumarov Said Sanatovich, texnika fanlari doktori, professor
Turayev Bahodir Xatamovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Allayeva Gulchexra Jalgasovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Arabov Nurali Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Maxmudov Odiljon Xolmirzayevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Xamrayeva Sayyora Nasimovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Bobonazarova Jamila Xolmurodovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Irmatova Aziza Baxromovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Bo'taboyev Mahammadjon To'ychiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Shamshiyeva Nargizaxon Nosirxuja kizi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor,
Xolmuxamedov Muhsinjon Murodullayevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Xodjayeva Nodiraxon Abdurashidovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Amanov Otabek Amankulovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Qurbonov Samandar Pulatovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Zikriyoyev Aziz Sadulloyevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Tabayev Azamat Zaripbayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Sxay Lana Aleksandrovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Ismoilova Gulnora Fayzullayevna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Djumaniyazov Umrbek Ilxamovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Kasimova Nargiza Sabitdjanovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Kalanova Moxigul Baxritdinovna, dotsent
Ashurzoda Luiza Muxtarovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Sharipov Sardor Begmaxmat o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Sharipov Botirali Roxataliyevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Tursunov Ulug'bek Sativoldiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Bauyetdinov Majit Janizaqovich, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti, PhD
Botirov Bozorbek Musurmon o'g'li, Texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Sultonov Shavkatjon Abdullayevich, Kimyo fanlari doktori, (DSc)
Jo'raeva Malohat Muhammadovna, filologiya fanlari doktori (DSc), professor.

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik, fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

05.01.00 – Axborot texnologiyalari, boshqaruv va kompyuter grafikasi
05.01.01 – Muhandislik geometriyasi va kompyuter grafikasi. Audio va video texnologiyalari
05.01.02 – Tizimli tahlil, boshqaruv va axborotni qayta ishlash
05.01.03 – Informatikaning nazariy asoslari
05.01.04 – Hisoblash mashinalari, majmualari va kompyuter tarmoqlarining matematik va dasturiy ta'minoti
05.01.05 – Axborotlarni himoyalash usullari va tizimlari. Axborot xavfsizligi
05.01.06 – Hisoblash texnikasi va boshqaruv tizimlarining elementlari va qurilmalari
05.01.07 – Matematik modellashtirish
05.01.11 – Raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt
05.02.00 – Mashinasozlik va mashinashunoslik
05.02.08 – Yer usti majmualari va uchish apparatlari
05.03.02 – Metrologiya va metrologiya ta'minoti
05.04.01 – Telekommunikasiya va kompyuter tizimlari, telekommunikasiya tarmoqlari va qurilmalari. Axborotlarni taqsimlash
05.05.03 – Yorug'lik texnikasi. Maxsus yoritish texnologiyasi
05.05.05 – Issiqlik texnikasining nazariy asoslari
05.05.06 – Qayta tiklanadigan energiya turlari asosidagi energiya qurilmalari
05.06.01 – To'qimachilik va yengil sanoat ishlab chiqarishlari materialshunosligi
05.08.03 – Temir yo'l transportini ishlatish
05.09.01 – Qurilish konstruksiyalari, bino va inshootlar
05.09.04 – Suv ta'minoti. Kanalizatsiya. Suv havzalarini muhofazalovchi qurilish tizimlari
10.00.06 – Qiyosiy adabiyotshunoslik, chog'ishtirma tilshunoslik va tarjimashunoslik
10.00.04 – Yevropa, Amerika va Avstraliya xalqlari tili va adabiyoti
08.00.01 – Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 – Makroiqtisodiyot
08.00.03 – Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 – Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 – Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 – Ekonometrika va statistika
08.00.07 – Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 – Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 – Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 – Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 – Marketing
08.00.12 – Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 – Menejment
08.00.14 – Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 – Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 – Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 – Turizm va mehmonxona faoliyati

Ma'lumot uchun, OAK Rayosatining 2024-yil 28-avgustdagi 360/5-son qarori bilan "Dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etishga tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro'yxati"ga texnika va iqtisodiyot fanlari bo'yicha "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali ro'yxatga kiritilgan.

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ
Hamkorlarimiz:
1. Toshkent shahridagi G.V.Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti
2. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
3. Toshkent irrigatsiya va qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalash muhandislari instituti" milliy tadqiqot universiteti
4. Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti
5. Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti
6. Toshkent davlat transport universiteti
7. Toshkent arxitektura-qurilish universiteti
8. Toshkent kimyo-texnologiya universiteti
9. Jizzax politexnika instituti

MUNDARIJA • СОДЕРЖАНИЕ • CONTENTS

MUNDARIJA

Ways to Strengthen the Economy of Karakalpakstan 12
Isakov Janabay Yakypbayevich

Sanoat korxonalarida ishlab chiqarish xavf-xatarlarini iqtisodiy baholash........ 18
Raxmatova M.G., Saidjonova Z.B

Strategy For Attracting Investments By Expanding the Participation of Joint-Stock Companies in the Securities Market 23
Aytmuratova Ulbike Jalgasovna, Kutlymurat Zhalgasovich Aytmuratov, Raushan Nurlybay qizi Umirzakova

O‘zbekistonda eksportni sug‘urtalash mexanizmlari: mavjud holat va takomillashtirish yo‘llari 29
D.E.Qarshiev

Ta’lim, ekologiya va raqamlashtirish sohalarida bolalar va o‘smirlar turizmini integratsiyalash: xalqaro tajribalar va O‘zbekiston 35
Islomova Dilrabo Salomovna

Oliy ta’lim muassasalarida xodimlarning mehnat samaradorligini oshirishda rahbarlarning roli 40
Reyimberdiyev Baburbek Adilbek o‘g‘li, Yusupov Sherzodbek Baxtiyor o‘gli, Xaitbayev Jasurbek Otaxanovich, Madraimov Xabibulla Madaminovich

Обзор по теме Современные системы управлением возбуждение синхронных машин и перспективы их развития 47
Алиев Аброр Мураткулович

The Mechanism for Applying Tax Benefits and Preferences in Tax Administration 52
Dilorom Mutalova

Innovatsiyalarning ahamiyati va ularning iqtisodiy samaradorligining o‘zbekiston qishloq xo‘jalik mahsulotlarini qayta ishlashdagi roli 57
Raximov Baxromjon Ibroximovich, Solohiddinov Nuriddin Sirojiddin o‘g’li

Bino va inshootlarni zilzilabardoshligiga oid nazariyalar........ 62
Jalilov Ahmadbek Ikromjon o‘g‘li

Soliq to‘lovchilarning majburiyatlari bajarilishini konseptual asoslari va shartlari asoslari xususida 66
Abdusherozov Abdullo Baxtiyorovich

The Analysis of the Psychophysiological Condition of Children With Mental Disorders and the Creation of Comfort Through Designed Clothing........ 73
Asatilaeva Lola Muratjon qizi, Muminova Umida Tokhtasinovna

Analysis Types of Waterproof Fabrics and Their Physical and Mechanical Properties 80
Pulatova Laziza Bakhodirovna, Kasimova Aziza Bakhodirovna

Kichik biznes subyektlarining eksport salohiyatidan foydalanish darajasi va uni oshirish omillari 85
Umarkulov Kodirjon Maxamadaminovich, To’xtasinov Boburbek Yusufjon o’g’li

Suv resurslarini boshqarishda zamonaviy texnologiyalar:qishloq xo‘jaligi uchun iims modelini ishlab chiqish...... 89
Fazilat Egamberganova Shuhratovna

Raqamli texnologiyalar yordamida kitobxonlik madaniyatini rivojlantirish 93
Ernaqulov Sunnatillo Nurali o‘g‘li

Qurilish sanoati korxonalarini boshqarishning iqtisodiy mexanizmlari 98
Yembergenova Aynur Aydosbaevna

Mahalliy budjetlar ijrosi to‘g‘risidagi hisobotlar va ularning axborot imkoniyatlarini oshirish masalalari 104
Abdulaziz Norquchqorov Ziyadullayevich

Sirdaryo viloyatida investitsion faollikni oshirishda davlat va xususiy sektor hamkorligi 110
Mamatqulova Muxlisa Komiljon qizi

Kichik biznes subyektlarining eksport salohiyatidan foydalanish darajasi va uni oshirish omillari 115
Umarkulov, Kodirjon Maxamadaminovich, To'xtasinov Boburbek Yusufjon o'g'li

Soliq toʻlovchilarning majburiyatlari bajarilishini taʼminlashning gnoseologik asoslari xususida 118
Abdusherozov Abdullo Baxtiyorovich

Nodavlat oliy ta'lim tashkilotlari faoliyatini tashkil etishning tashkiliy-huquqiy jihatlari 125
Yaqubova Nodira Olim qizi

Oʻzbekistonda toʻqimachilik eko-mahsulotlari bozorining rivojlanish imkoniyatlari 130
Nosirova Charos

Uy-joy fondini boshqarish samaradorligini oshirishda zamonaviy sifat menejmenti tizimining oʻrni 135
Asadullina Nailya Ramilevna, Normurodov Sarvar Norboy o'g'li

Axoli daromadlarining turmush farovonligiga ta'siri 142
Berdibekov A.

Raqamli iqtisodiyot sharoitda ta'lim xizmati sifatini oshirishni ekonometrik modellashtirish usullari 148
Axmedova Barno Abdiyevna

Jahon mamlakatlarida chakana savdoni boshqarishning oʻziga xosligi va unda strategik menejment tizimi 151
Yaqubov Azizbek Gʻanibekovich

Kichik tadbirkorlik faoliyatining rivojlanish tendensiyalari 156
Amonov Mehriddin Oromiddinovich

Geologiya korxonalarining investitsion samaradorligini oshirish yoʻllari 163
Oʻtamurodova Surayyo SHokirjon qizi

Temir yoʻl transportini rivojlantirishdagi xorij tajribasi 169
Nasrullayev Nurbek Baxtiyarovich

Hududlar iqtisodiyoti agrar sektori investitsion faolligining koʻrsatkichlar tizimi va ularning xususiyatlari 174
S.J. Yangiboev

Hududlarning soliq salohiyatini oshirishdagi mavjud muammolar va ularning yechimlari 181
Sharipov Narzullo Gʻulomovich

Uzoq muddatli aktivlar auditining tashkiliy va uslubiy jihatlarini takomillashtirish 188
Bakayev Xurshid Maxmudovich

Применение искусственного интеллекта в оценке кредитных рисков.. 195
Маликов Шохрух Шокирович, Неъматова Фарангиз Санжар кизи, Омонов Санжар Ғанишер ўғли, Гулмуродова Динора Акрам кизи, Камалов Шухрат Камалович

Tashqi bozorlarda tovarlarning raqobatbardoshligini oshirishda zamonaviy marketingdan foydalanish ... 209
Meliqulov Abduhalil Norinovich

Tijorat banklari investitsiya faoliyatida yuzaga keluvchi risklar 215
Joʻrayev Oʻktam Panji oʻgʻli

Xorijiy investitsiyalarni jalb qilishda xalqaro savdo shartnomalarining roli.. 219
Xodjayev Jamshid Abduxakimovich

Servislashgan jamiyatda avtoservis xizmatlarining oʻrni va ahamiyatini yoritishga qaratilgan ilmiy yondashuvlar 223
Shaymardanova Dildora Xaydarjon qizi

Davlat budjetining ijtimoiy sohani rivojlantirishdagi oʻrni 230
Qoʻziyev Shodiyor Qilichboy oʻgʻli

Madaniy festivallar-turizmni rivojlantirish vositasi sifatida 234
Xushnazarova Maxzuna Gulamdjanovna

Xizmatlar sohasida innovatsion strategiyani shakllantirishning oʻziga xos jihatlari 239
Jamshid Abduxaliqovich Xolboyev

MUNDARIJA • СОДЕРЖАНИЕ • CONTENTS

Innovatsion tadbirkorlikning milliy iqtisodiyotdagi o‘rni 244
Fayziyev Shavkat Shaxobidinovich

Managing Tourism in Fragile Ecosystems: A Case Study Approach 251
Dilmurod Nasimov, Shahrizoda Sirojiddinova

Development of the Digital Financial Assets Market to Enhance Investment Activity 258
Shamshinur Yakubova

Turizm sohasining investitsion jozibadorligi va uni oshirish yo’llari 263
Ayubov Ilyos Ilxomovich

Qimmatli qog‘ozlar bozorida risklarni boshqarish amaliyotini takomillashtirish 268
Otaxonov Saidaxror Ilhomjon o‘g‘li

O‘zbekiston hududlarining barqaror rivojlanishi: omillar va ko‘rsatkichlar tahlili 274
Hojiyev Tal’at Toshpo‘latovich

Iqtisodchi va bugalterlarning jamiyatdagi o ‘rni va ahamiyati 282
Sohibova A’loxon Zafarjon qizi

IQTISODCHI VA BUGALTERLARNING JAMIYATDAGI O 'RNI VA AHAMIYATI

UDK 338.2.

Sohibova A'loxon Zafarjon qizi
University of Business and Science

Iqtisodiyot yo'nalishi 23-91 – guruh talabasi
Ilmiy rahbar: **Umarova Munira Muxitdinovna**

https://orcid.org/0009-0006-9641-0574

Annotatsiya: Mazkur maqolada iqtisodchi va buxgalter kasblarining farqi yoritilgan. Shuningdek, ushbu soha mutaxassislariga qo'yiladigan talablar, bilim va ko'nikmalar haqida fikr yuritiladi. Maqola amaliyot va nazariyaning tutashgan nuqtasida bu kasblarning ahamiyatini ko'rsatishga harakat qiladi.

Kalit so'zlar: Iqtisodchi, buxgalter, moliya, hisob-kitob, tahlil, strategiya, soliq, rejalashtirish, iqtisodiy tahlil, menejment

Abstract: This article discusses the role of economists and accountants in the modern economy, their key responsibilities, and the distinctions between these professions. It also explores the qualifications, knowledge, and skills required for professionals in these fields. The article aims to highlight the importance of these careers at the intersection of theory and practice.

Keywords: economist, accountant, finance, accounting, analysis, strategy, tax, planning, economic analysis, management

Аннотация: В данной статье рассматриваются роль экономистов и бухгалтеров в современной экономике, их основные обязанности и различия между этими профессиями. Также обсуждаются требования, знания и навыки, необходимые специалистам в этих сферах. Цель статьи — показать значимость этих профессий на стыке теории и практики.

Ключевые слова: экономист, бухгалтер, финансы, учёт, анализ, стратегия, налоги, планирование, экономический анализ, менеджмент

KIRISH.

Zamonaviy iqtisodiyotning barqaror rivojlanishi uchun malakali iqtisodchilar va buxgalterlarga bo'lgan talab doimo yuqori bo'lib kelmoqda. Har bir tashkilot, korxona yoki davlat muassasasi moliyaviy holatini to'g'ri yuritishi va iqtisodiy qarorlarni asoslangan holda qabul qilishi zarur. Aynan shu yerda iqtisodchi va buxgalterlar muhim rol o'ynaydi.Iqtisodchi – bu keng ko'lamdagi iqtisodiy jarayonlarni o'rganadigan va tahlil qiladigan mutaxassisdir. Ular bozor kon'yunkturasini, inflyatsiya, ish bilan bandlik, yalpi ichki mahsulot (YaIM), davlat byudjeti kabi muhim ko'rsatkichlarni o'rganadi. Shuningdek, iqtisodchilar strategik rejalashtirish, investitsiya tahlili, resurslardan samarali foydalanish kabi yo'nalishlarda faoliyat yuritadi. Ularning vazifasi – iqtisodiy qarorlar uchun asos bo'ladigan ma'lumotlarni taqdim etish, tahlil qilish va bashorat berishdan iborat[3].

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI.

Soliev B.A iqtisodchi mutaxassislarning iqtisodiy jarayonlarni tahlil qilishdagi metodologiyasi, ularning boshqaruvdagi ishtiroki ko'rib chiqiladi. Ayniqsa ishlab chiqarish samaradorligini baholash va tavsiyalar ishlab chiqishda iqtisodchilarning o'rni alohida ko'rsatilgan.

Mazkur nashrlarda har yili iqtisodchi va buxgalterlar faoliyatiga oid yangiliklar, sohadagi muammolar, raqamli transformatsiya, hisobot tizimlaridagi o'zgarishlar, xalqaro standartlarga muvofiqlik kabi mavzular keng

yoritiladi.

Nasritdinov A.X. – “Buxgalteriya hisobi va audit” (2022 y.) Muallif buxgalterlik faoliyatining nazariy va amaliy asoslarini, xususan, ularning moliyaviy nazorat va tahlildagi oʻrnini tushuntiradi. Jamiyatdagi moliyaviy shaffoflik va qonuniylikka erishishda buxgalterlarning roli asoslangan.

Xalqaro buxgalterlar federatsiyasi tomonidan nashr etilgan metodik koʻrsatmalar va hisobotlar buxgalterlik kasbining global oʻzgarishlari, kasbiy etikasi va zamonaviy texnologiyalar ta’sirini aks ettiradi. Bu manbalar orqali buxgalterlik kasbining ijtimoiy va iqtisodiy ahamiyati chuqur tahlil qilinadi.

Samuelson P. & Nordhaus W. – “Economics” (2020-yilgi nashr) bu klassik iqtisodiyot darsligida iqtisodchilarning jamiyatdagi funksiyalari, ular olib boradigan tahlillar, davlat va biznes qarorlariga ta’siri mukammal yoritilgan. Ayniqsa, makro va mikroiqtisodiy darajada iqtisodchilarning roli ilmiy asosda bayon etiladi[6].

Oʻzbekiston Respublikasi Moliya vazirligining me’yoriy hujjatlari buxgalteriya hisobi, audit, moliyaviy hisobotlar standartlari boʻyicha qonun va nizomlar jamiyatda buxgalterlarning funksional roli, ularning qonunchilik asosida faoliyat yuritishini ochib beradi.

Adabiyotlar tahlili shuni koʻrsatmoqdaki, iqtisodchi va buxgalterlar zamonaviy jamiyatda nafaqat hisob-kitob yurituvchi, balki strategik qarorlar qabul qiluvchi, iqtisodiy barqarorlik va shaffoflikni ta’minlovchi muhim kasb egalari sifatida e’tirof etiladi. Ularning nazariy bilimlari, amaliy koʻnikmalari va axloqiy mas’uliyati jamiyat taraqqiyotining asosiy ustunlaridan biridir.

Tadqiqot metodologiyasi.

Mazkur tadqiqotda iqtisodchi va buxgalterlarning jamiyatdagi ijtimoiy-iqtisodiy oʻrni, funksiyalari hamda ularning iqtisodiy barqarorlikni ta’minlashdagi ahamiyatini aniqlash maqsad qilingan. Tadqiqot quyidagi metodologik yondashuvlarga asoslanadi:

Tadqiqot uslubi ishda deskriptiv (tasviriy) hamda tahliliy metodlar qoʻllanildi. Deskriptiv metod orqali iqtisodchi va buxgalterlarning nazariy vazifalari bayon etildi, tahliliy metod yordamida ularning amaliy faoliyatdagi oʻrniga oid faktlar va statistik ma’lumotlar tahlil qilindi. tadqiqotda birlamchi (soʻrovnoma, suhbat) va ikkilamchi manbalar (ilmiy maqolalar, darsliklar, me’yoriy hujjatlar, davlat statistika qoʻmitasi ma’lumotlari)dan foydalanildi.

Xususan, Oʻzbekiston Respublikasi Davlat statistika qoʻmitasi, Moliya vazirligi, Oliy va oʻrta maxsus ta’lim vazirligi nashrlaridan olingan rasmiy ma’lumotlar asosida tahlil oʻtkazildi. Amaliy qismda iqtisodchilar, buxgalterlar hamda ularning ish beruvchilari oʻrtasida soʻrovnoma oʻtkazildi. Soʻrov natijalari ularning kasbiy vazifalari, duch kelayotgan muammolari hamda jamiyatdagi obroʻsi toʻgʻrisida fikr shakllantirishga xizmat qildi. Ba’zi holatlarda mutaxassislarning bandligi, statistik ma’lumotlarning toʻliqsizligi sababli toʻliq qamrovga erishilmadi. Biroq mavjud ma’lumotlar asosida asosli xulosalar chiqarishga intilindi[6].

Tahlil va natijalar.

Buxgalter esa moliyaviy hisobotlarni yuritish, soliqlarni hisoblash, xarajatlar va daromadlarni nazorat qilish, hujjatlarni rasmiylashtirish bilan shugʻullanadi. Buxgalteriya hisobining toʻgʻriligini ta’minlash nafaqat tashkilotning moliyaviy barqarorligiga, balki davlatga toʻlanadigan soliqlar va boshqa majburiyatlarning ham toʻgʻri bajarilishiga xizmat qiladi. Buxgalterlar nafaqat raqamlar bilan ishlaydi, balki ular asosida muhim moliyaviy qarorlar qabul qilinadi.

Mazkur boʻlimda iqtisodchi va buxgalterlarning jamiyatdagi amaliy oʻrni, ularning iqtisodiy tizimdagi roli, ish oʻrinlari, malaka darajasi va jamiyatdagi obroʻsi toʻgʻrisida statistik ma’lumotlar asosida tahlil keltiriladi.

Namangan viloyatida iqtisodchi va buxgalterlar sonining oʻsishi (2020–2024)

Yil	Iqtisodchilar soni	Buxgalterlar soni	Umumiy oʻsish (%)
2020	3 420	4 810	–
2021	3 760	5 050	7,2 %
2022	4 130	5 460	8,9 %
2023	4 590	5 870	9,7 %
2024	4 940	6 240	8,3 %

Jadvaldan koʻrinib turibdiki, oxirgi 5 yil davomida viloyatda iqtisodchi va buxgalterlarga boʻlgan talab sezilarli darajada oshgan. Bu iqtisodiyotni boshqarish va moliyaviy hisobotlarni yuritishdagi kasbiy rollarning muhimligini koʻrsatadi[8].

Turli sohalarda faoliyat yuritayotgan iqtisodchi va buxgalterlar soni (2024-yil holatiga ko'ra) [8].

Soha	Iqtisodchilar (%)	Buxgalterlar (%)
Davlat boshqaruvi	22 %	19 %
Xususiy sektor (korxonalar)	48 %	56 %
Bank-moliya sohasi	17 %	13 %
Ta'lim va ilmiy muassasalar	8 %	6 %
NNT va boshqa	5 %	6 %

Jadvalga asosan iqtisodchi va buxgalterlar asosan xususiy sektorda faoliyat yuritmoqda. Bu esa iqtisodiy islohotlar jarayonida ularning ahamiyatini yanada oshirganini anglatadi.

Yuqoridagi jadvallardan kelib chiqib umumiy tahliliy xulosa qiladigan bo`lsak: ya`ni,

so'nggi yillarda iqtisodchi va buxgalterlarga bo'lgan ehtiyoj ortib bormoqda, bu esa iqtisodiy islohotlar va tadbirkorlik muhitining kengayishiga bog'liq.

iqtisodchilar iqtisodiy strategiyalar ishlab chiqish, moliyaviy rejalashtirish va nazoratda muhim rol o'ynasa, buxgalterlar bu rejalarni amaliyotda moliyaviy hisob-kitoblar orqali qo'llab-quvvatlaydi.

ularning ish faoliyati korxonalarning barqaror rivojlanishi va qonuniy asosda ishlashini ta'minlashga xizmat qiladi.

so'rovnomalar natijasiga ko'ra, bu kasb egalari jamiyatda barqaror, ijtimoiy obro'li va ehtiyoj yuqori bo'lgan soha vakillari sifatida e'tirof etiladi[7].

Iqtisodchi va buxgalter o'rtasida farqlar mavjud bo'lsa-da, ular bir-birini to'ldiruvchi kasblardir. Iqtisodchi ko'proq tahliliy va strategik yo'nalishda ishlasa, buxgalter amaliy va aniq hisob-kitoblar bilan shug'ullanadi. Masalan, iqtisodchi investitsion loyiha foydasini baholasa, buxgalter uning xarajatlar qismini hisoblab beradi. Shu boisdan har ikki soha mutaxassislari zamonaviy kompaniyalarda bir jamoada samarali ishlashi zarur. Bugungi kunda raqamli texnologiyalar, sun'iy intellekt va avtomatlashtirilgan tizimlar iqtisodchi va buxgalterlarning ish faoliyatiga jiddiy o'zgarishlar kiritmoqda. Endi mutaxassislar nafaqat dastlabki hisob-kitoblarni, balki kompleks tahlillarni ham bajarishga majbur. Shu bilan birga, yangi sharoitda bu ikki kasb vakillaridan nafaqat an'anaviy bilimlar, balki IT texnologiyalarni bilish, analitik tafakkur, muloqot madaniyati va moslashuvchanlik kabi ko'nikmalar talab etilmoqda.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Yuqoridagilardan kelib chiqib shuni aytish lozimki, iqtisodchi va buxgalterlar har bir davlat iqtisodiyotining poydevorini tashkil etuvchi muhim mutaxassislardir. Ularning mehnati orqali tashkilotlar to'g'ri yo'nalishda harakatlanadi, iqtisodiy siyosat shakllanadi va resurslardan oqilona foydalaniladi. Shu boisdan ushbu kasblarni egallashni istovchilar zamonaviy bilim va ko'nikmalarga ega bo'lishi, doimiy o'z ustida ishlashi talab etiladi.

Iqtisodchi va buxgalterlar zamonaviy jamiyatda iqtisodiyotni boshqarish, tahlil qilish va uni barqaror rivojlantirish jarayonining ajralmas ishtirokchilari hisoblanadi. Ular korxonalar, tashkilotlar va davlat muassasalarining moliyaviy salohiyatini oshirish, to'g'ri hisobotlar tuzish, byudjetni rejalashtirish, resurslardan samarali foydalanishni ta'minlash kabi vazifalarni bajaradi. Tadqiqot davomida quyidagi muhim jihatlar aniqlangan.

Umuman olganda, iqtisodchi va buxgalterlar iqtisodiy xavfsizlik, rivojlanish va shaffoflikka xizmat qiluvchi asosiy tayanch kasb egalaridir. Ularni yetishtirish, malakasini oshirish va faoliyatlarini yuqori darajada rag'batlantirish jamiyat taraqqiyoti uchun zarur shartlardan biridir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoevning 2022-yil 22dekabrdagi Oliy majlisga murojaatnomasi ma'ruza qismi.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019 yil 14 maydagi PF-5718-sonli "Tadbirkorlik faoliyatini qo'llab-quvvatlash va himoya qilish tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Farmoni.//O'zbekiston Respublikasi Qonun hujjatlari to'plami. 2019 y. 20-may. 20-son.369 modda
3. Soliqlar va soliqqa tortish: darslik / A.V. Vahobov, A.S. Jo'rayev; Toshkent Moliya instituti, — Toshkent: Sharq, 2009. — 448 b.
4. 4.Babaeva N.M., Begmatov X.M. O'zbekiston Respublikasi iqtisodiyotida investitsiyadan samarali foydalanish. "Iqtiso-

diet va innovatsion texnologiyalar” ilmiy elektron jurnal №1 2019yil.
5. 5. Xodjaev, N. X., & Rajabov, A. A. (2020). Iqtisodiyot asoslari. Toshkent: Iqtisodiyot nashriyoti.
6. 6. Qodirov, B. (2019). Buxgalteriya hisobi va moliyaviy tahlil. Samarqand: “Fan” nashriyoti.
7. 7. Mishkin, F. S. (2018). The Economics of Money, Banking and Financial Markets. Pearson Education.
8. 8. www.stat.uz sayt ma`lumotlari.

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir Alibekov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2025. № 6

© Materiallar koʻchirib bosilganda "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali manba sifatida koʻrsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali 26.06.2023-yildan Oʻzbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №S–5669245 reyestr raqami tartibi boʻyicha roʻyxatdan oʻtkazilgan.

Litsenziya raqami: №095310.

Manzilimiz: Toshkent shahri Yunusobod tumani 15-mavze 19-uy